

Przemoc **równieśnicza**

Zapobieganie, rozpoznawanie
i reagowanie.

Niezbędnik dla pracowników szkół i placówek oświatowych

Przemoc rówieśnicza - zapobieganie, rozpoznawanie i reagowanie.
Niezbędnik dla pracowników szkół i placówek oświatowych

Autorzy:

Lucyna Kicińska, Michał Naczyński

Konsultacja merytoryczna:

Departament Wychowania i Profilaktyki, Ministerstwo Edukacji Narodowej
Ośrodek Rozwoju Edukacji

Projekt graficzny i skład:

Michał Czartoszewski, DesignBear

© 2026 Ministerstwo Edukacji Narodowej

Uwagi dotyczące korzystania z Niezbędnika:

Niezbędnik jest bezpłatny. Treści i grafiki mogą być cytowane i publikowane na stronach internetowych, blogach, w biuletynach, pismach i wszelkich innych mediach pod warunkiem podania źródła.

Niezbędnik dostępny na licencji Creative Commons.
Uznanie autorstwa na tych samych warunkach 4.0.

Cytowanie: Przemoc rówieśnicza – zapobieganie, rozpoznawanie i reagowanie. Niezbędnik dla pracowników szkół i placówek oświatowych. Kicińska, L., Naczyński, M., Warszawa 2026

Kontakt: sekretariat.dwp@men.gov.pl

Spis treści

I.	Wstęp	4
II.	Czym jest przemoc rówieśnicza?	5
III.	Skutki przemocy rówieśniczej	10
IV.	Budowanie szkoły wolnej od przemocy	13
V.	Współpraca z rodzicami wszystkich dzieci uwikłanych w przemoc	18
VI.	Procedura postępowania w szkole i placówce	20
VII.	Gdzie szukać pomocy?	23

I. Wstęp

Przemoc rówieśnicza może pojawić się w każdej szkole i placówce. Nie zawsze jest łatwa do zauważenia. Czasem zaczyna się od jednego komentarza, wykluczenia z grupy, ośmieszającego zdjęcia czy „żartu”, który dla jednej osoby przestaje być zabawny. Dlatego tak ważne jest, abyśmy wiedzieli, jak tworzyć bezpieczne środowisko edukacyjne, rozpoznawać przemoc, a także jak na nią reagować, by zapobiegać jej eskalacji.

Ten Niezbędnik powstał po to, żeby uporządkować wiedzę i przełożyć ją na codzienną praktykę szkoły i placówki. Znajdziesz tu informacje, które pomagają lepiej rozumieć mechanizmy przemocy rówieśniczej, rozpoznawać sygnały ostrzegawcze oraz dostrzegać potrzeby dzieci i młodzieży uwikłanych w przemoc. Wiedza jest jednak dopiero początkiem. Najważniejsze jest to, co można z nią zrobić.

Dlatego Niezbędnik zbiera najważniejsze zagadnienia związane z przemocą rówieśniczą do wykorzystania w każdej szkole i placówce – od działań profilaktycznych i budowania bezpiecznych relacji, przez reagowanie na ujawnioną przemoc, po planowanie pomocy i monitorowanie jej efektywności. Pokazuje także, jak pracować nie tylko z osobą doświadczającą przemocy i osobą, która ją stosuje, ale również ze świadkami, grupą rówieśniczą i całą społecznością szkoły lub placówki.

Celem nie jest dostarczenie jednego gotowego scenariusza dla każdej szkoły i placówki. Każda ma własne potrzeby, zasoby i wyzwania. Ważne jest, aby korzystać z przedstawionych rozwiązań elastycznie: rozpoznać sytuację, wybrać działania, które są naprawdę potrzebne i konsekwentnie je wdrażać.

Niezbędnik ma przede wszystkim pomagać działać. Ma zwiększać kompetencje, ułatwiać podejmowanie decyzji i dawać narzędzia, które można wykorzystać od razu – w grupie, podczas rozmowy z uczniem, w kontakcie z rodzicami czy w pracy zespołu odpowiedzialnego za interwencję. Jego celem jest nie tylko zatrzymanie przemocy, ale także odbudowanie poczucia bezpieczeństwa przez zmianę warunków, które jej sprzyjały.

Bo skuteczne przeciwdziałanie przemocy zaczyna się od wiedzy i prowadzi do działania.

Lucyna Kicińska i Michał Naczyński

II. Czym jest przemoc rówieśnicza?

Czym jest przemoc rówieśnicza?

Tradycyjna definicja dręczenia (*bullyingu*) wskazuje na:

- powtarzalność krzywdzenia;
- nierównowagę sił;
- intencjonalność krzywdzenia.

Przemoc rówieśnicza (*peer victimization*) jest czymś więcej, niż dręczenie:

- jednorazowe zachowanie może być przemocą – poważny incydent również wymaga interwencji i działania;
- liczy się zachowanie, nie intencja skrzywdzenia – zachowanie może być przemocowe, nawet jeśli sprawca nie miał świadomego zamiaru wyrządzenia krzywdy;
- przewaga sił nie zawsze jest oczywista – szczególnie w relacjach rówieśniczych i w przestrzeni internetowej trudno jednoznacznie określić, kto i jaką ma przewagę.

Typy i przykłady przemocy

Przemoc można klasyfikować na różne sposoby. Najważniejsze jest jednak nie samo przyporządkowanie zachowania do określonej kategorii, ale umiejętność rozpoznania i zrozumienia jego znaczenia, oceny sytuacji oraz właściwego zareagowania.

Dlatego w Niezbędniku przyjmujemy podstawowy podział ułatwiający rozpoznawanie najczęstszych form przemocy.

- **przemoc fizyczna** – np. kopanie, bicie, szarpanie, niechciane łaskotanie, spoliczkowanie, plucie, niszczenie rzeczy.
- **przemoc psychiczna** – np. obrażanie, przezwiska, obarczanie winą, szydzenie, grożenie, poniżanie, wyzywanie.

- **przemoc relacyjna** – np. plotkowanie, wykluczanie, izolowanie od grupy/informacji, poniżanie, manipulowanie relacjami (w grupie lub w bezpośrednim kontakcie), warunkowanie przyjaźni.
- **cyberprzemoc** – np. publikowanie negatywnych komentarzy, ośmieszających zdjęć i filmów, przerabianie ich, podszywanie się pod kogoś, gróźb, wysyłanie wiadomości z czyjegoś konta, wykluczanie z grup on-line upublicznianie prywatnych wiadomości i danych bez zgody, celowe ośmieszanie, prześladowanie w grach i inne.

Sprawdź, jak rozwijać kompetencje rady pedagogicznej w temacie przemocy

Macander, D. (red.). (2015). Profilaktyka agresji i przemocy.

Materiały dla uczestników szkolenia Liderzy profilaktyki agresji i przemocy.

Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Jak przemoc eskaluje w grupie?

Przemoc nie dzieje się tylko pomiędzy osobą stosującą przemoc a osobą doznającą przemocy, jest procesem grupowym. Reakcje innych uczniów i uczennic mogą sprawić, że przemoc zostanie zatrzymana i nie będzie się rozwijać albo zacznie się powtarzać, obejmować kolejne osoby oraz przybierać coraz to poważniejsze formy. Brak reakcji na przemoc może sprawić, że będzie się ona nasilać. Dlatego tak ważne jest, aby reagować na nią jak najwcześniej.

Osoba stosująca przemoc – pojawia się przewisko, ośmieszenie, wykluczenie albo inne zachowanie przeciwko konkretnej osobie. Osoba krzywdząca testuje granice.

Grupa – śmiech, zainteresowanie, komentarze, udostępnianie materiału – samo dostarczenie uwagi potrafi wzmacniać zachowanie osoby stosującej przemoc.

Dołączają kolejne osoby – zaczynają naśladować osobę stosującą przemoc, powtarzają jego komentarze, „lajkują” posty, przyłączają się do wykluczenia.

Bierność większości – milczenie i wycofanie innych osób, także to spowodowane obawą o własne bezpieczeństwo, mogą być odbierane jako przyzwolenie i aprobata. Zachowania agresywne powoli stają się elementem normy grupowej („my się tak bawimy”, „w naszej klasie to tylko żart, wszyscy to wiedzą”).

Pozycja osoby doznającej przemocy słabnie – zmniejsza się jej wsparcie otrzymywane w grupie, rośnie izolacja i nierównowaga sił. Obrona lub zgłoszenie stają się coraz trudniejsze.

Zachowanie utrwała się i eskaluje – przemoc powtarza się, angażuje coraz więcej osób, przybiera inne formy, może przenosić się na inne osoby.

Role, jakie uczniowie i uczennice przyjmują w sytuacji przemocy:

- **osoba stosująca przemoc** – inicjuje, kieruje krzywdzącymi działaniami, może je planować, realizuje kolejne zachowania agresywne. Osoba krzywdząca może wyręczać się innymi osobami, do bezpośredniego krzywdzenia innych.
- **osoba doznająca przemocy** – doświadcza krzywdzenia, najczęściej nie przyczynia się do powstania przemocy i może nie robić niczego, co miałyby przemoc podtrzymywać. Jeśli stara się bronić, bywa to nieskuteczne. Może być oskarżana przez osobę krzywdzącą o to, że sprowokowała przemoc, lub obarczana odpowiedzialnością za jej eskalację ze względu na brak reakcji. Zdarza się, że osoba doznająca przemocy myśli, że na nią zasłużyła, albo nie postrzega zachowań rówieśników jako przemocowych.
- **pomocnik (lit. asystent) osoby stosującej przemoc** – osoba, która pomaga osobie stosującej przemoc, np. pilnuje, czy nauczyciel nie wchodzi do toalety, zasłania widok. Może podejmować zachowania agresywne, np. łapie rzucony plecak i rzuca go do kolejnej osoby; powtarza przezwisko; wysyła przerobione zdjęcie dalej, itp.
- **wspierający / kibic** – obserwator, który „zagrzewa” do kontynuowania agresji, np. śmieje się z przezwiska, dodaje emotikonkę do wysłanej wiadomości, itp. Przyzwalające zachowanie wspierających/kibiców sprawia, że przemoc staje się normą w grupie.
- **gapie** – osoby, które obserwują sytuację, otwarcie z nikim nie sympatyzują, choć bliżej im do osoby stosującej przemoc;
- **outsiderzy / niezaangażowani obserwatorzy** – osoby, które nie sympatyzują z osobą stosującą przemoc, nie współczują też osobie jej doświadczającej, często uważają, że sytuacja ich nie dotyczy.
- **potencjalny obrońca** – osoba, która chciałaby pomóc (może mieć poczucie winy w związku z brakiem reakcji), ale z różnych powodów tego nie robi, chyba, że ktoś zainicjuje pomoc – wtedy do niej dołącza, zmieniając rolę na obrońcę.
- **obrońca** – osoba, która broni osoby doznającej przemocy, sprzeciwia się dokuczaniu, zgłasza sprawę do nauczyciela.

! Role nie są stałe. Ta sama osoba może krzywdzić kogoś w klasie, doznawać przemocy od kogoś w klubie sportowym, być obrońcą przyjaciela na osiedlu, a niezaangażowanym obserwatorem przemocy w innych sytuacjach. Role mogą się zmieniać także w trakcie jednego zdarzenia. Dziecko, które początkowo chciałoby pomóc (potencjalny obrońca), przy eskalacji przemocy może zostać jej kibicem. Gdy pojawi się obrońca – uczeń, który otwarcie sprzeciwi się przemocy, może zachęcić innych obserwatorów do dołączenia do obrony.

Wbrew powszechnemu przekonaniu, im bardziej zintegrowana grupa, tym łatwiej może rozwinąć się mechanizm przemocy – silna identyfikacja z grupą sprzyja konformizmowi i przyjmowaniu jej norm. Dlatego integracja prowadzona w szkole lub placówce powinna opierać się nie tylko na wzajemnym poznaniu i dobrej zabawie, ale także na budowaniu prospołecznych norm, akceptacji różnorodności i szacunku dla odmiennych perspektyw.

Po co dzieciom i młodzieży przemoc?

Zachowania przemocowe mogą pełnić dla młodej osoby określoną funkcję, np. służyć uzyskaniu uwagi, akceptacji lub pozycji w grupie, poczucia wpływu i sprawstwa, unikaniu odrzucenia czy rozładowaniu napięcia, frustracji lub poczucia zagrożenia. **Nie oznacza to jednak, że przemoc jest uzasadnionym lub akceptowalnym sposobem zaspokajania tych potrzeb. Odpowiedzialność za zachowanie przemocowe pozostaje po stronie osoby, która po nie sięga.**

Na rozwój zachowań agresywnych i przemocowych wpływa jednocześnie wiele czynników, m.in. cechy młodej osoby, jej wcześniejsze doświadczenia, środowisko rodzinne i edukacyjne, relacje z rówieśnikami oraz normy obowiązujące w danej grupie. **Czynniki te mogą zwiększać lub zmniejszać prawdopodobieństwo sięgania po zachowania przemocowe, ale nie stanowią jego usprawiedliwienia.**

Poleszak K., Kata G. (2023). Psychospołeczne uwarunkowania zachowań problemowych dzieci i młodzieży. Wyd: Stowarzyszenie EDUKACJA 3.0

Zadania rozwojowe a zachowanie agresywne/przemocowe

Zachowania mają swoje funkcje. Może to być uzyskanie czyjejś uwagi (gdy chcę, by ktoś mnie lubił) lub unikanie zwracania na coś uwagi (np. gdy nie potrafię wykonać ćwiczenia), dostęp do jakiejś aktywności (np. rozmowy lub zabawy z rówieśnikami) lub jej uniknięcie (np. odrzucenia przez rówieśników), realizacja potrzeb związanych z regulacją emocjonalną lub sensoryczną. Młodzi ludzie mogą jeszcze nie posiadać umiejętności, by zaspokajać własne potrzeby, a zachowanie agresywne może, choćby częściowo, je zabezpieczyć. Agresja i przemoc stają się wtedy alternatywą dla umiejętności, której osoba jeszcze nie nabyła. Ważne jest, by wiedzieć, jakie zadania rozwojowe stoją przed uczniami w różnym wieku – wtedy łatwiej jest zrozumieć, jakie umiejętności trzeba u uczniów rozwinąć, by nie musieli korzystać z przemocy do realizacji określonych potrzeb.

Zrozumieć, by pomóc

Zadania rozwojowe

Zrozumienie, przed jakimi wyzwaniami stoi uczeń na danym etapie rozwoju. Z jakimi nowymi problemami musi się zmierzyć?

Identyfikacja luki

Jakich konkretnie umiejętności uczeń jeszcze nie nabył, aby realizować swoje potrzeby i zadania bez użycia przemocy?

Trening umiejętności

Rozwijanie nowych strategii i kompetencji, dzięki którym uczeń nie musi sięgać po agresję i przemoc.

Najważniejsze zadania rozwojowe i to, jaką funkcję może pełnić przemoc w różnym wieku, zamieściliśmy w Załączniku 1.

III. Skutki przemocy rówieśniczej

Konsekwencje przemocy u dzieci – zmiany w zachowaniu, emocjach, relacjach czy funkcjonowaniu w społeczności szkoły lub placówki – mogą być ważnymi sygnałami ostrzegawczymi.

PRZYKŁADOWE KONSEKWENCJE

OSOBA DOŚWIADCZAJĄCA PRZEMOCY

- wycofanie, nagła zmiana zachowania, rezygnacja z wcześniej lubianych aktywności i relacji, także online;
- smutek, przygnębienie, obniżony nastrój, wstyd, poczucie winy, obniżona samoocena, złość, rozdrażnienie;
- trudności z kontrolą/regulacją emocji;
- unikanie szkoły lub placówki, określonych osób lub miejsc;
- obniżone poczucie bezpieczeństwa i przynależności do szkoły;
- kłopoty z koncentracją, spadek wyników np. w nauce lub zaangażowania;
- częste skargi na dolegliwości fizyczne, niewyjaśnione urazy;
- utrata lub uszkodzenie rzeczy;
- izolowanie przez rówieśników, niechęć do działania w grupie;
- brak zgłoszenia/reakcji i/lub podejmowanie zachowań przemocowych;
- myśli krytyczne, rezygnacyjne, samobójcze; podejmowanie zachowań autoagresywnych i samobójczych.

OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC

- powtarzające się zachowania lekceważące granice konkretnej osoby lub różnych osób offline i online;
- wykorzystywanie przewagi, presji lub pozycji w grupie;
- zauważalna potrzeba dominowania i kontrolowania innych;
- trudność w zauważaniu, że własne zachowania stają się coraz bardziej nasilone, oraz uznawanie ich za normalne;
- inspirowanie (pośrednie lub bezpośrednie) innych do wykluczania lub atakowania
- trudność w rozwijaniu odpowiedzialności, empatii, konstruktywnych strategii społecznych;
- konsekwencje wychowawcze, a także prawne; większe ryzyko podejmowania innych zachowań ryzykownych.

ŚWIADKOWIE

- bezradność, wstyd lub poczucie winy;
- śmiech, dopingowanie, nagrywanie lub udostępnianie zdarzeń;
- milczenie, wycofanie lub unikanie reagowania;
- presja, by opowiedzieć się po którejś ze stron, przyłączanie się do grupy przeciwko jednej osobie;
- lęk przed sprawcą lub przed utratą pozycji w grupie, stopniowe zobojętnienie na krzywdę innych;
- usprawiedliwianie przemocy jako „żartu” lub „zabawy”;
- mniejsza gotowość do reagowania i zgłaszania przemocy;
- spadek poczucia bezpieczeństwa w szkole lub placówce.

KLASA / SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA LUB PLACÓWKI / GRONO PEDAGOGICZNE

- bagatelizowanie, normalizowanie lub traktowanie przemocy rówieśniczej jako „konfliktu” typowego dla grupy;
- postępująca izolacja lub wykluczanie kolejnych osób z grupy, samowykluczenie;
- niechęć do reagowania lub zgłaszania problemu, niska wiara, że dorośli zareagują na zgłoszony problem;
- obciążenie emocjonalne i organizacyjne dla kadry; poczucie bezradności, frustracji u osób z poczuciem odpowiedzialności za sytuację;
- rozpad więzi i zanik poczucia bezpieczeństwa na poziomie grupy, w relacjach z nauczycielami i wychowawcami, konflikty w gronie pedagogicznym;
- eskalacja przemocy;

- podwyższone ryzyko konfliktów z uczniami, rodzicami lub innymi pracownikami szkoły/placówki;
- trudności w prowadzeniu lekcji, zarządzania klasą/grupą;
- doświadczanie przewlekłego stresu i wypalenia.

Nie czekaj, aż pojawią się wszystkie sygnały.

Jeden niepokojący sygnał – także taki, którego nie znajdziesz na powyższych listach – może być powodem do rozmowy i dalszego rozpoznania sytuacji.

IV. Budowanie szkoły wolnej od przemocy

Działania podejmowane w szkole czy placówce w kontekście zapobiegania i reagowania w sytuacji przemocy rówieśniczej nie mają charakteru fakultatywnego, nie wiążą się z poziomem empatii czy sprawczości, lecz mają charakter działań bezwzględnie obowiązujących dyrektora i grono pedagogiczne.

Definiują to:

- art. 68 ust. 1 pkt 3 i pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2026 r. poz. 820 ze zm.)
- § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1604 ze zm.)
- § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798)
- art. 6 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 22c ust. 2 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 110 ze zm.)

JAK BUDOWAĆ SZKOŁĘ WOLNĄ OD PRZEMOCY?

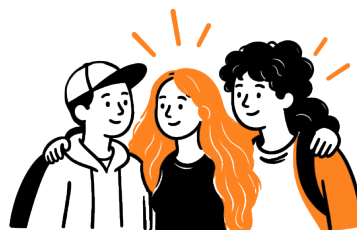
Bezpieczeństwo wymaga spójnego działania całej społeczności szkolnej.

1. STANDARDY I PROCEDURY

Mamy jasne zasady i wiemy, jak zapobiegać oraz jak reagować.

Kluczowe obszary bezpieczeństwa:

- Standardy Ochrony Małoletnich (SOM);
- bezpieczeństwo fizyczne i cyfrowe;
- jasne zasady i oczekiwania;
- znane procedury i ścieżki zgłaszania;
- gotowość pracowników do reagowania;
- przeciwdziałanie dezinformacji;
- profilaktyka i promocja zdrowia;
- zachowania ryzykowne, problemowe i uzależnienia.

2. RELACJE, KLIMAT I SEL

Tworzymy środowisko, w którym przemoc trudniej stać się normą.

- przynależność i poczucie bezpieczeństwa;
- bezpieczne normy i granice;
- kompetencje społeczno-emocjonalne (SEL): emocje, empatia, komunikacja, współpraca, odpowiedzialne decyzje.

Relacje są podstawą profilaktyki.

3. WSPÓLNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Bezpieczeństwo jest wspólną sprawą całej społeczności szkolnej.

- uczniowie – wnoszą swój głos i perspektywę;
- rodzice – wspierają i współpracują;
- pracownicy szkoły i dyrekcja – tworzą warunki bezpieczeństwa i reagują.

4. DIAGNOZA I EWALUACJA

Sprawdzamy, czy nasze działania przynoszą realną zmianę.

1. Jak jest? – diagnoza potrzeb, klimatu i poczucia bezpieczeństwa
2. Co chcemy zmienić? – plan działań
3. Co robimy? – realizacja działań
4. Co się zmieniło? – ewaluacja i wnioski

Sprawdzamy m.in.:

- poczucie bezpieczeństwa
- klimat szkoły
- relacje rówieśnicze
- gotowość do reagowania
- zgłaszanie i uzyskiwanie pomocy
- doświadczenia przemocy i cyberprzemocy

Współodpowiedzialność ≠ równa odpowiedzialność. Za zapewnienie bezpieczeństwa i interwencję odpowiadają dorośli.

Samorząd uczniowski, rada rodziców i rada szkoły wspierają współpracę i dialog.

**NIE LICZY SIĘ LICZBA
WARSZTATÓW. LICZY
SIĘ REALNA ZMIANA
W SZKOLE.**

GOTOWE MATERIAŁY I NARZĘDZIA

Standardy i procedury:

Bezpieczeństwo
w szkole

Standardy Ochrony
Małoletnich (SOM)

Zadania i rola nauczyciela
psychologa / nauczycielki
psycholożki w przedszkolu,
szkole i placówce

Standardy postępowania dla nauczycieli
i nauczycieli specjalistów – dotyczące
kontaktu z osobami w kryzysie
samobójczym, po próbie samobójczej
i w żałobie po śmierci samobójczej

Diagnoza i ewaluacja:

Kwestionariusz
klimatu szkoły

Kwestionariusz
oceny programów
profilaktycznych
dotyczących przemocy
rówieśniczej

Rekomendowane kierunki działań:

- edukacja społeczno-emocjonalna (SEL)
- wzmacnianie relacji i klimatu klasy
- włączanie uczniów i rodziców
- praca z normami grupowymi i świadkami
- monitorowanie zagrożeń cyfrowych

Wszystkie linki do materiałów, narzędzi i dobrych praktyk znajdziesz na końcu publikacji.

! Każda szkoła czy placówka to inne środowisko – nie kopiuj gotowych rozwiązań, by być na równi z innymi. Sprawdź, w jakim punkcie jest twoja szkoła lub placówka, zaplanujcie działania i realizujcie je w tempie dopasowanym do możliwości, potrzeb i zasobów waszej społeczności.

Jak reagować na przemoc rówieśniczą ujawnioną w szkole lub placówce?

1. ZATRZYMAJ PRZEMOC

Zareaguj spokojnie i jednoznacznie. W pierwszej kolejności zapewnij bezpieczeństwo. Jeśli któryś z uczestników zdarzenia potrzebuje pomocy medycznej, postępuj zgodnie z przyjętymi w szkole lub placówce procedurami.

2. WYSŁUCHAJ I ROZPOZNAJ

Porozmawiaj osobno z osobą doświadczającą przemocy, osobą stosującą przemoc i świadkami. Zbierz informacje, by dowiedzieć się, co i z jakich powodów się wydarzyło.

3. OCEŃ SKALĘ I KONSEKWENCJE PRZEMOCY

Ustal skalę, charakter i konsekwencje przemocy dla osób w nią uwikłanych, grupy oraz całej społeczności szkoły lub placówki.

4. STWÓRZ PLANY POMOCY

Ustal konkretne działania, osoby odpowiedzialne i sposób monitorowania sytuacji. Zapewnij wsparcie odpowiednie do potrzeb.

5. PRACUJ Z GRUPĄ

Zadbaj o normy sprzyjające bezpieczeństwu, reagowaniu na przemoc i akceptacji różnorodności.

6. WŁĄCZ RODZICÓW I SPECJALISTÓW

Informuj i współpracuj zgodnie z potrzebami dziecka. Jeśli sytuacja tego wymaga, skieruj dziecko do specjalistycznej pomocy.

7. MONITORUJ

Regularnie sprawdzaj bezpieczeństwo i funkcjonowanie dzieci. **Interwencja trwa do czasu, gdy przemoc ustanie, a poczucie bezpieczeństwa zostanie odbudowane.**

KLUCZOWA ZASADA

Celem interwencji jest zatrzymanie przemocy, przywrócenie bezpieczeństwa i zmiana warunków, które jej sprzyjają.

Czego unikać podczas interwencji?

1. Nie bagatelizuj zdarzenia jako „żartu”, „zabawy” czy „konfliktu między uczniami”.
2. Nie czekaj na powtarzalność – możesz zauważyć lub dowiedzieć się tylko o jednym z szeregu zachowań przemocowych, a jednorazowe zachowanie również może być przemocą.
3. Nie obwiniaj osoby doświadczającej przemocy i nie pytaj, dlaczego nie ujawniła przemocy wcześniej.
4. Nie konfrontuj stron i nie zmuszaj do wspólnego wyjaśniania sytuacji.
5. Nie stosuj publicznego zawstydzania, karania ani etykietowania uczniów.
6. Nie wymagaj od wychowanków samodzielnego rozwiązania sytuacji.
7. Nie obiecuj pełnej tajemnicy – wyjaśnij, komu i jakie informacje musisz przekazać, aby zapewnić bezpieczeństwo.
8. Nie ograniczaj interwencji do osoby doświadczającej przemocy i jej sprawcy – uwzględnij świadków, grupę i środowisko szkolne/placówki.
9. Nie kończ działań na jednej rozmowie.

V. Współpraca z rodzicami wszystkich dzieci uwikłanych w przemoc

W sytuacji przemocy rówieśniczej rodzice są ważnymi partnerami szkoły i placówki. Jej celem jest wspólne zadbanie o bezpieczeństwo dzieci, zrozumienie ich potrzeb oraz uzgodnienie działań, które pomogą zatrzymać przemoc i zapobiec jej powtarzaniu.

Rodzic może zareagować na informację o przemocy złością, lękiem, poczuciem winy, wstydem albo potrzebą natychmiastowego znalezienia winnego. Reakcja rodzica nie musi oznaczać niechęci do współpracy.

! Zanim porozmawiasz z rodzicem

Przygotuj się do rozmowy. Ustal:

- co dokładnie wiesz i z jakich źródeł pochodzą informacje;
- jakie działania zostały już podjęte;
- co szkoła lub placówka robi, aby zatrzymać przemoc i zwiększyć bezpieczeństwo;
- niezaspokojone potrzeby dziecka, których efektem jest uwikłanie w przemoc rówieśniczą;
- czego konkretnie oczekujesz od rodzica;
- jakie informacje możesz przekazać, a jakich – ze względu na prywatność innych dzieci – nie możesz ujawniać.

! Jak prowadzić rozmowę?

Warto, aby w trudniejszych sytuacjach rozmowę prowadziły co najmniej dwie osoby, np. wychowawca i pedagog lub psycholog. Pozwala to lepiej podzielić role, zachować spokój i później odtworzyć ustalenia.

1. Przedstaw fakty i cel rozmowy

„Chcemy porozmawiać o sytuacji, która wydarzyła się między uczniami. Naszym celem jest zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa i ustalenie, co możemy wspólnie zrobić, żeby sytuacja się nie powtórzyła”,

2. Zapytaj, co rodzic wie i co obserwuje w domu

„Czy dziecko opowiadało o tej sytuacji?”

„Czy wydarzyło się coś podobnego poza szkołą/placówką lub w internecie?”

3. Uznaj emocje, ale wracaj do celu rozmowy

„Rozumiem, że ta informacja może być dla Państwa trudna”.

„Widzę, że towarzyszą Państwu duże emocje. Chciałbym/ chciałabym jednak, żebyśmy wykorzystali tę rozmowę do ustalenia, co możemy zrobić, by przywrócić dzieciom bezpieczeństwo”.

4. Zakończ rozmowę konkretnymi ustaleniami

Rodzic powinien wiedzieć:

- co robi szkoła lub placówka;
- co może zrobić w domu;
- do kogo może się zgłosić;
- kiedy nastąpi kolejny kontakt;
- po czym będzie można poznać, że sytuacja się poprawia.

Ustal konkretne działania i termin sprawdzenia ich efektów.

! Współpraca, jasna komunikacja i konkretne działania podejmowane przez środowisko edukacyjne i rodzinne to klucz do zatrzymania przemocy i wsparcia dzieci w nią uwikłanych.

VI. Procedura postępowania w szkole i placówce

Zespół

W sytuacji ujawnienia przemocy rówieśniczej dyrektor szkoły lub placówki powołuje Zespół, którego celem jest natychmiastowa reakcja, zapewnienie bezpieczeństwa uczniom oraz skuteczne wsparcie dzieci uwikłanych w przemoc poprzez skoordynowane działania i jasną ścieżkę postępowania, podział odpowiedzialności oraz komunikację między wszystkimi zaangażowanymi osobami.

Dyrektor szkoły lub placówki

- zapewnia bezpieczeństwo uczniów, nauczycieli i reszty personelu;
- powołuje Zespół i koordynuje jego działania;
- wdraża, monitoruje i egzekwuje procedury przeciwdziałania przemocy;
- informuje rodziców/opiekunów o zdarzeniu i, jeśli trzeba, właściwe służby;
- zleca i monitoruje działania specjalistów oraz szkolenia grona pedagogicznego;
- dokumentuje incydenty i raportuje do organów nadzorczych (w razie potrzeby).

Szkolni specjaliści (psycholog, pedagog, pedagog specjalny)

- rozpoznają sytuację i potrzeby uczniów, którzy są w nią uwikłani;
- opracowują i realizują plany pomocy dla konkretnych uczniów lub grup;
- współpracują z nauczycielami i wychowawcami w zakresie monitorowania sytuacji i wdrażania planów pomocy;
- monitorują skuteczność działań i raportują postępy Dyrektorowi;
- rozwijają kompetencje własne, innych nauczycieli i rodziców w zakresie rozpoznawania przemocy i reagowania.

Wychowawca

- obserwuje i reaguje na sygnały przemocy w klasie;
- rozmawia z uczniami (indywidualnie i w grupie), włącza do działań szkolnych specjalistów;
- zgłasza incydenty zgodnie z procedurami i dokumentuje przebieg interwencji;
- prowadzi działania profilaktyczne i wychowawcze w klasie;
- wspiera procesy reintegracji dziecka doznającego przemocy i dziecka ją stosującego w bezpiecznym środowisku.

Nauczyciele

- reagują na wszelkie przejawy przemocy i zgłaszają incydenty zgodnie z procedurami;
- zbierają informacje od świadków i dokumentują zdarzenia;
- uczestniczą w realizacji programów edukacyjnych o przeciwdziałaniu przemocy;
- włączają uczniów w procesy budowania empatii i bezpiecznych relacji;
- wspierają realizację planów pomocy opracowanych przez Zespół;
- wspierają środowisko edukacyjne w ograniczaniu ryzyka nowych incydentów.

PLAN POMOCY W SYTUACJI PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ

CEL PLANU POMOCY

Zatrzymać przemoc → zwiększyć kompetencje społeczne → zapewnić bezpieczeństwo

Co powinieneś zrobić?

1. Zadbaj o bezpieczeństwo

- zapewnij dziecku bezpieczeństwo tu i teraz;
- określ, jak zapobiec kolejnym sytuacjom przemocy;
- obejmij wsparciem ofiarę, sprawcę i świadków.

2. Poznaj sytuację

Wychowawca lub inny nauczyciel przy wsparciu psychologa lub pedagoga analizuje:

- co się wydarzyło – określ częstotliwość, powtarzalność i nasilenie przemocy;
- funkcjonowanie wychowanków w grupie rówieśniczej – w szkole/placówce i poza nią;
- ich mocne strony i niezaspokojone potrzeby;
- sytuację rodzinną dzieci uwikłanych w przemoc.

3. Zbierz informacje

Porozmawiaj z: uczniami, nauczycielami, wychowawcami, rodzicami.

Pamiętaj, twoim celem nie jest ustalenie i ukaranie sprawcy przemocy rówieśniczej, a zaplanowanie działań pomocowych dla wszystkich dzieci w nią uwikłanych.

4. Stwórz konkretne plany pomocy

Na podstawie rozpoznania i rozmów ustal:

- indywidualne formy wsparcia dla dziecka, które doświadczyło przemocy, dziecka, które ją stosowało oraz dla świadków;
- harmonogram i cel spotkań z pedagogiem/psychologiem szkolnym;
- działania edukacyjne skierowane do grupy rówieśniczej;
- potrzebne wsparcie specjalistyczne poza szkołą lub placówką.

5. W razie potrzeby – włącz specjalistów

- poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- poradnie zdrowia psychicznego
- ośrodki interwencji kryzysowej
- organizacje pozarządowe
- placówki socjoterapeutyczne i wychowawcze
- środowiskowe ośrodki pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej
- centra zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży

6. Monitoruj sytuację po interwencji

- regularnie oceniaj skuteczność podejmowanych działań
- kontynuuj wsparcie i modyfikuj plan w razie potrzeby
- dokumentuj przebieg i efekty działań.

Skorzystaj z materiałów MEN:

Kwestionariusz klimatu szkoły

Kwestionariusz oceny programów profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy rówieśniczej

VII. Gdzie szukać pomocy?

A: Telefoniczne i internetowe formy pomocy

Dla dzieci i nastolatków

800 12 12 12 – całodobowy telefon zaufania Rzecznika Praw Dziecka

czat: www.brpd.gov.pl

116 111 – całodobowy telefon zaufania dla dzieci i młodzieży

czat: www.116111.pl/czatuj

800 119 119 – telefon zaufania dla dzieci i młodzieży (dostępny codziennie w godzinach 14:00-22:00)

czat: www.800119119.pl/czat-zaufania

Dla dorosłych w sprawach dzieci

800 800 602 – telefon zaufania dla rodziców i opiekunów dzieci w kryzysie (czynny od poniedziałku do piątku w godzinach 15:00-19:00)

800 100 100 – telefon dla dorosłych w sprawie bezpieczeństwa dzieci (grafik dyżurów specjalistów dostępny na www.800100100.pl)

B: Strony internetowe:

- www.brpd.gov.pl – Rzecznik Praw Dziecka
- www.116111.pl – Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży
- zpe.gov.pl/edukacja-zdrowotna – Zintegrowana Platforma Edukacyjna
- programyrekomendowane.pl – Baza Programów Rekomendowanych

- www.saferinternet.pl/pakiety-edukacyjne/dla-dzieci.html – **strona NASK**
- nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy – **strona Ministerstwa Zdrowia**
- www.ore.gov.pl – **strona Ośrodka Rozwoju Edukacji**
- www.800119119.pl – **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci**
- rowiesnicy.fdds.pl – **Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę**
- zobaczemocje.pl – **Fundacja Instytut Edukacji Pozytywnej**
- www.mlodeglowy.pl – **Fundacja UNAWEZA**
- www.zwjr.pl – **Fundacja Życie Warto Jest Rozmowy**

C: Publikacje dostępne on-line:

- Cieślukowska, D. Przemoc rówieśnicza – kontekst międzykulturowy. Fundacja Szkoła z Klasą – Program Razem w Klasie.
- Giedrys-Majkut, K., Łempicka, T. (2022). Przewodnik dla nauczycieli i nauczycielek do pracy nad rozwojem kompetencji społeczno-emocjonalnych w warunkach szkolnych. Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Janaszek-Bazanek, M. (red.). (2026). Szkoła zaczyna się od relacji. Klimat szkoły w badaniach i praktyce. SOS dla Edukacji.
- Pańkow, J. (red.). (2025). Dialogi szkolne metodą Nansena. Fundacja Pole Dialogu.
- Stowarzyszenie Oświatowe „Rodzice – Dzieciom”. (2023). Debata w klasie. Jak zacząć pracę z najmłodszymi. ssp.rybnik.pl.
- Weremiukz A., Penszko, P., Telusiewicz-Pacak, A., Chomczyńska-Czepiel, A. (2026). Relacje społeczne w szkole. Rekomendacje kierunkowe dla polityki edukacyjnej oraz wskazówki dla społeczności szkolnych. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.
- Węgrzynowska, J. (2021). Profilaktyka agresji i przemocy rówieśniczej w klasie. Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Woynarowska, B. (red.). (2015). Autoewaluacja w szkole promującej zdrowie. Metody i narzędzia. Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Wójcik, M., Malinowska, K., Augustyniak-Laube, W., Białczak, W., Bochenek, A., Miązek, S. (2026). Siła rówieśników. Praktyczny poradnik budowania relacji w klasie integracyjnej i różnorodnej. Uniwersytet SWPS.
- Wójcik, M., Malinowska, K., Augustyniak-Laube, W., Białczak, W., Bochenek, A., Miązek, S. (2026). Siła rówieśników w klasie. Scenariusze wspierające integrację, relacje i poczucie przynależności. Uniwersytet SWPS.

Załącznik 1.

Zadania rozwojowe a funkcje zachowań przemocowych.

Wiek	Zadanie rozwojowe	Jaką funkcję może pełnić przemoc?
Etap wczesnoszkolny 6-9 lat	Nabywanie sprawności szkolnej (czytania, pisanie, liczenia)	Rozładowanie emocji wynikające z napięcia, presji, trudności podczas zdobywania nowych umiejętności szkolnych.
	Budowanie postaw wobec grup i instytucji (tolerancja i akceptacja wobec innych)	Zachowanie zgodne z dotychczasowo doświadczanymi postawami wobec grup, które funkcjonują w środowisku domowym (np. wobec osób danej narodowości) może być w konflikcie z postawami innych dzieci lub nauczycieli. Agresja staje się sposobem na testowanie granic w szkole lub placówce oraz rozwiązaniem konfliktu między postawami prezentowanymi w środowisku wychowawczym a szkolnym.
	Nauka przyjmowania perspektywy innej osoby (ludzie mają różne punkty widzenia). Współpraca i kooperacja – nauka umiejętności pogodzenia celów indywidualnych i celów grupy.	Agresja staje się mechanizmem rozwiązywania konfliktu „który bohater/klub jest lepszy?”, gdy dziecku brakuje umiejętności negocjacji, szukania kompromisu, ale też akceptowania, że „ktoś może mieć inaczej i to też jest OK”. Agresja jako forma narzucania swoich celów grupie.
Etap późnego dzieciństwa 9-12 lat	Budowanie samooceny i samoskuteczności (kształtowanie obrazu siebie, poczucia kompetencji)	Zachowanie przemocowe staje się tarczą przed poczuciem braku kompetencji – dziecko czuje się „silne”, wpływowe, widzi efekt swojego działania.
	Kooperacja i relacje rówieśnicze – od grup jednopłciowych do mieszanych.	Gdy dziecko ma trudność w asertywnym komunikowaniu swoich potrzeb i oczekiwań innym lub stawianiu granic, przemoc pozwala uniknąć konfrontacji w obszarze, który jest trudny. Budując poczucie jedności wokół „wspólnego wroga” (np. „my dziewczyny jesteśmy lepsze”) unika się lęku związanego ze spotkaniem z inną grupą/osobą.

	Autonomia i wartości – pierwsze kroki w osiąganiu niezależności osobistej oraz kształtowania się systemu wartości.	Prowokacja lub agresja słowna wobec innych, może pełnić funkcję manifestowania pewnej wolności od kontroli rodziców i nauczycieli, co w grupie rówieśniczej może znajdować się wyżej w hierarchii wartości (imponuje innym), niż zasady i wartości prezentowane przez dorosłych.
Wczesna adolescencja – 13-15 lat	Budowanie autonomii i niezależności emocjonalnej od dorosłych.	Przemoc może być dla nastolatka sposobem na pokazanie niezależności wobec dorosłych. Jeśli nie chce przyjąć narzuconej pomocy ani pozwolić dorosłym ingerować w jego sprawy, może próbować sam przejąć kontrolę nad sytuacją, np. poprzez zastraszanie rówieśników. W ten sposób zyskuje pozorne poczucie siły, wolności i sprawczości („sam sobie poradzę, nie potrzebuję dorosłych”), a jednocześnie próbuje uniknąć ich interwencji.
	Akceptacja zmian biologicznych związanych z dojrzewaniem fizycznym.	Zachowania przemocowe mogą być sposobem radzenia sobie ze zmianami zachodzącymi w ciele i niepewność dotycząca własnego wyglądu. Skupienie na innej osobie pozwala odwrócić uwagę od własnych kompleksów i obaw. Plotkowanie o trzeciej osobie, przy braku edukacji o seksualności lub dojrzewaniu, może stać się szansą do rozmowy z rówieśnikami na ten temat.
	Od labilności emocjonalnej do regulacji emocji.	Agresja lub przemoc może być sposobem na regulację nastroju (np. smutku, zazdrości), gdy nastolatki mają wciąż trudność skorzystać z innych technik.
	Przejście od relacji rówieśniczych opartych na zabawie, do głębokich relacji, poczucia wspólnoty z grupą.	Zapewnienie sobie akceptacji rówieśniczej i aprobaty grupy. Unikanie lęku przed odrzuceniem
Późna adolescencja – 16-20 lat	Finalizowanie budowania tożsamości (w tym zawodowej), własnego systemu wartości. Osiąganie autonomii – emocjonalnej, finansowej niezależności od rodziców (przynajmniej częściowej).	Demonstracyjne odrzucanie konwencji społecznych jako forma wyrażania siebie. Budowanie poczucia dorosłości i dojrzałości, uzyskiwanie statusu społecznego poprzez „przemocowy rytuał przejścia”.

	Przygotowanie do stałych związków – od budowania dojrzałych, przez relacje przyjacielskie, po relacje preintymne i intymne.	Przemoc relacyjna pozwala manifestować solidarność z grupą. Może być próbą poradzenia sobie z bólem po wykluczeniu społecznym lub zerwaniu relacji. Przemoc pojawia się w efekcie braku umiejętności komunikacji własnych uczuć, emocji, potrzeb, tolerowania frustracji, radzenia sobie z odmową lub odrzuceniem.
	Sprawstwo, szczególnie w podejmowaniu się istotnych społecznie działań.	Kontakt z osobami, które realizują się społecznie – mają osiągnięcia i unikatowe doświadczenia, wpływ społeczny – może wywoływać frustrację lub wydawać się komuś mniej istotne niż inne wartości. Brak poczucia sprawstwa, zaangażowania w działania społeczne wymaga regulacji emocji (uznania, że z czegoś się rezygnuje na rzecz innych aktywności, zadań, z powodu braku możliwości lub istnienia barier). Przemoc rówieśnicza może stanowić alternatywę dla regulacji emocji w takich sytuacjach.

Załącznik 2.

Formularz autoewaluacji dla dyrektora

Ten formularz ma pomóc sprawdzić, w jakich kierunkach możecie podjąć działania w szkole lub placówce, by jeszcze lepiej przeciwdziałać przemocy. Nie jest to narzędzie zero-jedynkowe, które ma weryfikować pracę, ale być wsparciem i inspirować do refleksji nad momentem, w którym się znajdujecie.

Rozpoznawanie i zgłaszanie przemocy	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Mamy więcej niż jeden bezpieczny sposób zgłaszania problemów (poza bezpośrednim zgłoszeniem dorosłemu przy świadkach).			
Uczniowie wiedzą, komu i w jaki sposób zgłosić przemoc.			
Nauczyciele, pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi szkoły wiedzą, co zrobić po otrzymaniu zgłoszenia (lub gdy sami zaobserwują przemoc).			
Zbieramy informacje o zgłoszeniach i potrafimy wskazać, gdzie, kiedy i w jakich grupach najczęściej pojawia się przemoc.			
Pytanie do refleksji: czy w ostatnim roku mieliśmy w szkole zgłoszenia przemocy rówieśniczej? Jeśli nie, czy oznacza to brak przemocy, brak zaufania do systemu jej zgłaszania, czy może zgłoszenia były, tylko procedura nie została uruchomiona?			
Interwencja	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Mamy jasne zasady reagowania na jednorazowy akt agresji, konflikt oraz powtarzającą się przemoc rówieśniczą (w tym <i>bullying</i>).			
Wiadomo, kto koordynuje bardziej złożone przypadki.			
W trudnych lub powtarzających się sytuacjach działa zespół, a nie pojedynczy nauczyciel.			

Po interwencji ustalony jest czas monitorowania, czy przemoc realnie ustała.			
Dokumentacja pozwala nam zobaczyć, kiedy „pojedyncze akty agresji” zaczynają tworzyć powtarzający się wzór przemocy.			
Pytanie do refleksji: czy potrafimy wskazać, które sytuacje przemocy ujawnione w minionym miesiącu wymagają dalszego monitorowania?			
Wsparcie osób zaangażowanych	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Osoba doświadczająca przemocy wie, do którego dorosłego może się zwrócić.			
Działania wobec osoby stosującej przemoc nie ograniczają się do wyciągnięcia konsekwencji – obejmują także pracę nad zmianą zachowania, w tym rozwijania umiejętności, np. społecznych.			
Przy przemocy rówieśniczej uwzględniamy rolę grupy: asystentów, gapiów, obrońców itd.			
Wszyscy rodzice (także świadków) otrzymują jasną informację o działaniach szkoły i wiedzą, jakie działania mogą/powinni podjąć we własnym zakresie			
Profilaktyka długofalowa	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Działania profilaktyczne realnie wynikają z diagnozy potrzeb i są każdego roku dostosowywane do nowych danych.			
Profilaktyka wykracza poza organizowanie wydarzeń (np. warsztatów), apeli, eventów przeciw przemocy, dotyczy np. rozwijania empatii, regulacji emocji.			
Systematycznie w ramach zajęć dydaktycznych pracujemy wychowawczo nad relacjami, normami grupowymi, klimatem klasy/grupy oraz kompetencjami społeczno-emocjonalnymi wychowanków.			

Nauczyciele wiedzą, jak ich codzienne reakcje mogą ograniczać albo wzmacniać przemoc rówieśniczą.			
Pytanie do refleksji: gdybyśmy z programu wychowawczo-profilaktycznego wykreślili wszystkie jednorazowe akcje i warsztaty, co zostałoby jako stały system profilaktyki przemocy?			
Współodpowiedzialność i partycypacja społeczności szkoły lub placówki	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Uczniowie mają możliwość wskazywać gdzie, kiedy i dlaczego nie czują się bezpiecznie.			
Samorząd uczniowski jest włączany w działania diagnostyczne i planowanie działań profilaktycznych (do programu wychowawczo-profilaktycznego oraz jego realizacji).			
Rodzice uczestniczą nie tylko w pedagogizacji, ale także w warsztatach dla chętnych lub kierowanych specjalnie dla nich (przez wskazanie).			
Rada pedagogiczna regularnie szkoli się w temacie przemocy, a symulacje każdego etapu uruchamiania procedur interwencyjnych i analizy przypadków stanowią główny element szkoleń.			
Pracownicy niepedagogiczni przechodzą szkolenie dot. rozpoznawania i interweniowania w przypadku agresji oraz przemocy.			
Diagnoza i ewaluacja	Musimy nad tym rozpocząć pracę	Mamy, działa częściowo	Mamy i wiemy, że działa bardzo dobrze
Systematycznie badamy poczucie bezpieczeństwa, klimat szkoły, relacje rówieśnicze.			
Analizujemy nie tylko liczbę zgłoszeń przemocy, ale także doświadczenia uczniów (np. wywiady, grupy fokusowe).			
Sprawdzamy, czy te same osoby, klasy, miejsca pojawiają się w kolejnych zdarzeniach/interwencjach.			

Po działaniach profilaktycznych sprawdzamy zmianę (rediaгноza), a nie tylko ilość zgłoszeń i liczbę przeprowadzonych zajęć.			
Pytanie do refleksji: jakie konkretne działania zmieniliśmy (zrezygnowaliśmy, dodaliśmy, przeformułowaliśmy) w ostatnim roku na podstawie danych o bezpieczeństwie?			
Dyrektorze, zastanów się, czy potrafisz odpowiedzieć na poniższe pytania. ☐ Kto obecnie doświadcza powtarzającej się przemocy? (na bazie informacji od wychowawców, specjalistów) ☐ Gdzie i kiedy najczęściej dochodzi do przemocy? ☐ Do kogo uczniowie naprawdę zgłaszają problemy? ☐ Kto (i czy) sprawdza dalszą sytuację uczniów i uczennic po interwencji? ☐ Jakie działania profilaktyczne prowadzicie długofalowo? ☐ Po czym za rok poznacie, że sytuacja się poprawiła lub pogorszyła?			

Ministerstwo
Edukacji Narodowej
